

OKUL ÖNCESİ EĞİTİMDE DEĞERLER EĞİTİMİ İLE İLGİLİ YAPILAN ÇALIŞMALARIN İNCELENMESİ

EXAMINATION OF STUDIES ON VALUES EDUCATION IN PRESCHOOL EDUCATION

Cemal AKÜZÜM¹
Ömer ERGENEKON²

Öz

Bu çalışmanın amacı, okul öncesi dönemde değerler eğitimine ilişkin yapılan çalışmalarını incelemek ve bu çalışmalardan elde edilen sonuçlardan hareketle okul öncesi eğitimde değerler eğitimi ile ilgili çeşitli öneriler geliştirmektir. Araştırma, nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi tekniği ile gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda 2011 ile 2020 yılları arasında “Okul Öncesi Döneme Yönelik Değerler Eğitimi” ile ilgili yapılan çalışmalar temel alınarak taranan Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi veri tabanında yer alan 9 lisansüstü tez ile ULAKBİM ve Google Akademik veri tabanlarında yayınlanmış 20 makale ve 3 yayımlanmış tam metin bildiri araştırmanın veri kaynağını oluşturmaktadır. Elde edilen sonuçlara göre; okul öncesi öğretmenlerinin değerler eğitimine yönelik olumlu tutum sergiledikleri ve bu dönemde değerler eğitiminin verilmesinin gerekli olduğunu belirttikleri, sınıf içi etkinliklerinde en fazla sorumluluk, yardımlaşma, saygı, hoşgörü ve sevgi değerlerini kullandıkları, çocuklara en kolay sevgi, saygı, yardımlaşma ve sorumluluk değerlerini kazandırabildiklerini, en zor ise empati, sabır, vefa ve adalet değerlerini kazandırabildiklerini düşündükleri saptanmıştır. Bir başka sonuca göre okul öncesi öğretmenlerinin 2013 yılında hazırlanan okul öncesi eğitim programında yer alan değerler eğitimi yetersiz buldukları ve bu eğitimi kendi tercih ettikleri etkinliklerle verdikleri saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Değerler eğitimi, okul öncesi eğitim, okul öncesi öğretmeni.

Abstract

The aim of this study is to examine the studies on values education in preschool period and to develop various suggestions about values education in preschool education based on the results obtained from these studies. The research was carried out with the document analysis technique, one of the qualitative research methods. In this context; based on the studies on “values education for preschool period” between 2013 and 2020, 9 graduate theses in the database of the Council of Higher Education National Thesis Center, 20 articles published in ULAKBİM and Google Academic databases and 3 published full text presentations constitute the data source of the research. According to the results, it was determined that preschool teachers showed a positive attitude towards values education and stated that values education was necessary during this period, used the most responsibility, help, respect, tolerance and love values in their classroom activities, thought that they could gain the easiest values of

¹Doç. Dr. Dicle Üniversitesi. Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü, cemal.akuzum@dicle.edu.tr.

²Doktora Öğrencisi. Dicle Üniversitesi. Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, ergenekon_omer@hotmail.com.

love, respect, help and responsibility for children, and the most difficult values of empathy, patience, loyalty and justice. According to another result, it was found that preschool teachers found the values education included in the pre-school education programme prepared in 2013 insufficient and gave this education through their preferred activities.

Keywords: Values education, Pre-school education, Pre-school teacher.

1. GİRİŞ

Değer kavramı ilk kez 1918 yılında Znaniecki tarafından sosyal bilimler alanında kullanılmış olup Latince “kıymetli olmak” veya “güçlü olmak” anlamlarına gelen “valere” kelime kökünden türemiştir. Değer kavramı; inanılan, arzu edilen ve davranışlar için ölçüt olarak kullanılan olgulardır (Bilgin, 1995). Değer kavramı başta psikoloji ve sosyoloji olmak üzere sosyal bilimlerin diğer alanlarında da sıkça tartışılan kavramlar arasında yer almasına rağmen henüz kavramsal açıdan yeterince açıklığa kavuşturulmamıştır. Bu doğrultuda değer kavramı psikoloji ve sosyoloji alanlarında farklı tanımlanmaktadır (Anar, 1983; Dilmaç, 2002; Akt. Yazıcı, 2014). Psikoloji değeri, insan davranışlarını yönlendiren bir unsur olarak tanımlarken, sosyoloji ise değerleri toplumun bütün bireyleri tarafından benimsenen, süreklilik gösteren normatif yargılar olarak tanımlamaktadır (Turan ve Aktan, 2008; Ulusoy, 2007). Değer, bireylerin belirlemiş olduğu amaca ulaşmak için kullandıkları davranış örüntüleridir. Aynı zamanda toplumsal yapının sürekliliği için toplumun büyük bir çoğunluğu tarafından kabul gören ve yaşatılan, insanların tutum ve davranışlarının belirlenmesi ve yönlendirilmesinde etkili olan ahlaki düşünce ve inanç sistemi olarak da tanımlanmaktadır (Kızılcı ve Erjem, 1994; Kulaksızoğlu ve Dilmaç, 2000; Kuşdil ve Kağıtçıbaşı, 2000). Bir diğer deyişle değer, bir şeyin arzu edilebilir iyi veya edilemez kötü olduğunu belirten ifadelerdir (Güngör, 1998). Türk Dil Kurumu (TDK) sözlüğünde ise *değer*: “Bir şeyin önemini belirlemeye yarayan soyut ölçü, bir şeyin değdiği karşılık, kıymet, bir ulusun sahip olduğu sosyal, kültürel, ekonomik ve bilimsel değerlerini kapsayan maddi ve manevi öğelerin bütünü” şeklinde tanımlanmaktadır (TDK, 2020). Değer kavramına ilişkin ilgili literatür incelendiğinde farklı tanımların olduğu görülmektedir (Bilgin, 1995; Kızılcı ve Erjem, 1994; Kulaksızoğlu ve Dilmaç, 2000; Kuşdil ve Kağıtçıbaşı, 2000; Turan ve Aktan, 2008; Ulusoy, 2007). Bu tanımlardan hareketle değer kavramının ortak özellikleri şu şekilde özetlenebilir: a) toplum ya da bireyler tarafından kabul gören yargılardır, b) sosyal ihtiyaçları karşıladığı düşünülen ölçütlerdir, c) sadece bilişsel değil aynı zamanda duyuşsal yargılardır, d) değerler bireyin davranışını yönlendirmektedir ve e) değerler normlara göre daha genel ve soyut bir nitelik taşımaktadır. Çünkü değerler normları da içermektedir (MEB, 2005).

Değerler sonradan kazanılan olgulardır. Bireylerin değerlerin farkına varması, kabullenmesi ve yeni değerler üretmesi ancak eğitim yoluyla gerçekleşebilir (Yeşil ve Aydın, 2007). Bu durum okulların değer kazandırma sürecinde önemli bir fonksiyona sahip olduğu şeklinde yorumlanabilir (Aspin, 2000). Bu nedenle değerler eğitiminin verilmesinde okullara önemli görevler düşmektedir (Oktay, 1999). Değerler eğitimi, bireylerin sahip oldukları değerlerin farkına varıp, gerekli değerleri kazanıp, benimseme ve davranışa dönüştürme sürecidir (Yaman, 2012). Bir diğer deyişle değerler eğitimi, değer kazandırma etkinliğidir (Hökelekli ve Gündüz, 2007).

Değerler eğitimi okul öncesi dönemde başlamaktadır. Kaliteli bir okul öncesi eğitiminde, akademik becerilerin yanı sıra sosyal duygusal gelişimin bir parçası olan değerlerin kazanımına da önem verilmelidir. Değerler eğitimi çocukların akademik başarılarını ve diğer çocuklar ile olan sosyal ilişkilerini geliştirmede son derece önemlidir (Uyanık-Balat ve

Balaban-Dağal, 2011). Yapılan çalışmalar, okul öncesi eğitim döneminde değerler eğitiminin; çocuklarda olumlu davranış değişiklikleri meydana getirdiğini, sorumluluk duygusunu pekiştirdiğini ve evrensel değerlerinin benimsenmesini kolaylaştırdığını göstermektedir (Dereli-İman, 2014; Dilmaç, 2007; Ekşi, 2003; Gökçek, 2007; Katılmış, Ekşi ve Öztürk, 2011). İlk değer kazanımı aileden sonra okul öncesi dönemde verilmektedir (Halstead ve Taylor, 2000). Öğrenciler, öğretmenlerinin değer yargılarından etkilenmektedirler. Bu nedenle okul öncesi öğretmenlerinin değerler eğitiminde önemli bir etkiye sahip oldukları söylenebilir (Şen, 2007). Okul öncesi öğretmenlerinin bir değeri çocuklara verebilmesi için öncelikle kendisinin bu değeri içselleştirmesi ve uygulaması gerekmektedir. Yani öğretmen “sevgi” değerini kazandırması için sevmesi “güven” değerini verebilmesi için öncelikle güvenmelidir (Kasapoğlu, 2013; Uyanık-Balat ve Balaban-Dağal, 2011). Kısacası değerler eğitimi sonucunda, çocuklarda değer davranışa dönüşmesi için öğretmenin davranışlarıyla model olması gerekir. Ayrıca değer eğitimi sürecinde öğretmenin sabır ve sebat göstermesi, kararlı ve tutarlı olması da değerler eğitiminde çok önemlidir.

Türk Milli Eğitim sisteminin genel hedefleri, bireylerin beden, zihin ve duygu bakımından sağlıklı bir şekilde yetişmesini sağlamak ve onları topluma karşı sorumlu bir birey olarak yetiştirmektir. Türk Milli Eğitim sisteminin hedeflerinden biri de çocuklara “milli, kültürel, ahlaki, insani ve manevi değerlerinin” kazandırılmasıdır (MEB, 1973). Bu doğrultuda “18. ve 19. Milli Eğitim Şuralarında” erken çocukluk eğitiminden başlanarak tüm eğitim kademelerinde değerler eğitiminin verilmesi ve tüm paydaşlarla iş birliği içerisinde olunması gerektiği şeklinde tavsiye kararları da alınmıştır (Kozikoğlu, 2018). Ancak ülkemizde Millî Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanan eğitim programlarında, değerler eğitimi ayrı bir program olarak yer almamaktadır (Balat ve Dağal, 2011). Değerler eğitimi her zaman Türk Milli Eğitiminin genel hedefleri arasında yer alsın da bu değerlerin nasıl oluşturulması gerektiği ve sistematik bir şekilde eğitim programlarına girememesi değerler eğitiminin örtük program dahilinde verilmesine neden olmuştur (Öztürk, 2009).

Temel değerler okul öncesi dönemde başlayarak yaşam boyu devam etmektedir. Bu nedenle okul öncesi eğitim, değerler eğitimi için kritik bir öneme sahiptir (Uyanık-Balat ve Balaban-Dağal, 2011). Okul öncesi dönemde değerler eğitiminin formal bir şekilde verilmesi önem arz etmektedir (Neslitürk, 2013). Ancak 2013 okul öncesi eğitim programında değerler eğitiminin farklı bir alan olarak ele alınmadığı ve bu değerlerin genel olarak örtük program dahilinde kazandırılmaya çalışıldığı görülmektedir (Dirican ve Dağlıoğlu, 2014). Örtük program dahilinde verilmeye çalışılan değerler eğitimi, genel olarak öğretmenler tarafından etkinlik uygulamaları şeklinde yürütülmektedir (Akpınar ve Özdaş, 2013; Meydan ve Bahçe, 2010). Değerler eğitimine okul öncesi dönemde başlanması çocukların bu değerleri içselleştirmesini, benimsemesini ve çocukların topluma uyum sağlamasını da kolaylaştıracaktır (Pekdoğan ve Kokmaz, 2017).

Değerler eğitiminin amacı; çocuklara sevgi, saygı, sorumluluk, inanç, erdem, cesaret gibi değerleri kazandırarak ahlaklı ve kişilik sahibi bireyler olarak yetişmelerini sağlamaktır (Altan, 2011; Gümüş, 2014; Kulaksızoğlu ve Dilmaç 2000). Bu amaç doğrultusunda okul öncesi dönemde, değerler eğitimi aracılığıyla çocukların gelişim alanlarının etkileşimi desteklenerek çocukların davranışlarının üst düzeye çıkarılması amaçlanmaktadır (Yazar ve Erkuş, 2013). Bu durum değerler eğitiminin, çocukların tutum ve davranışlarının gelişimi üzerinde önemli etkisi olduğunu göstermektedir (Aydın, 2010; Öztürk-Samur, 2011). Bu nedenle okul öncesi dönemde çocuklara değerler eğitiminin verilmesi önemsenmeli ve desteklenmelidir (Neslitürk, 2013).

Ülkemizde 1994, 2002 ve 2006 yıllarında uygulanan okul öncesi eğitim programlarında değerler eğitimine yönelik herhangi bir açıklamanın yer almadığı, aynı şekilde 2013 yılında

hazırlanan okul öncesi eğitim programında da değerler eğitiminin ayrı bir alan olarak ele alınmadığı ancak kazanım ve göstergelerde bütüncül bir şekilde ele alındığı görülmektedir (MEB, 2013). “2013 Okul Öncesi Eğitim Programında” toplam 63 kazanım yer almaktadır. Bu kazanımlar içerisinde 9 değere ilişkin 19 farklı kazanım bulunmaktadır. Bu kazanımların “saygı, sevgi, öz saygı, kendini kontrol etme, sorumluluk, temizlik, duyarlı olma, hoşgörü, nezaket” değerlerini içerdiği görülmektedir (Sapsağlam, 2016).

Ülkemizde okul öncesi dönemde değerler eğitimi ile ilgili çalışmaların son yıllarda artış gösterdiği görülmektedir. Ancak okul öncesi eğitiminde değerler eğitiminin önemi göz önünde bulundurulduğunda bu çalışmaların yeterli sayıda olmadığı ifade edilebilir. İlgili literatürde; okul öncesi öğretmenlerinin 2013 yılında hazırlanan “Okul Öncesi Eğitim Programında” yer alan değerler eğitime yönelik görüşlerinin incelendiği çalışmalara rastlanmaktadır (Bilmez ve Tarkoçin, 2017; Karakaş, 2015; Kozikoğlu, 2018; Kuzu-Jafari ve Demirel, 2019; Ogelman ve Erten-Sarikaya, 2015; Uzun ve Köse, 2017; Sapsağlam ve Ömeroğlu, 2015). Ayrıca alanyazında araştırmacılar tarafından okul öncesi döneme ilişkin geliştirilen değerler eğitimi programlarının (Dereli-İman, 2014; Erikli, 2016; Gökçek, 2007; Kahraman ve Akgün, 2008; Öztürk-Samur, 2011) ve geliştirilen bu programların çocukların sosyal duygusal gelişimleri üzerinde etkisine yönelik çalışmaların (Dereli İman, 2014; Öztürk Samur, 2011) yer aldığı görülmektedir.

Okul öncesi dönemde değerler eğitime yönelik araştırmalar incelendiğinde yapılan çalışmaların genel olarak okul öncesi eğitim programında yer alan değerlere ilişkin öğretmen görüşlerini ortaya koymak, değerlere ilişkin etkinlikleri incelemek ve geliştirilen değerler eğitimi programının çocukların gelişim alanları üzerindeki etkisine yoğunlaştığı görülmektedir. Farklı amaçlarla yapılan çok çeşitli araştırmanın sonuçlarını bir bütün olarak görmek ve bunları bütünleştirmek değerler eğitimi daha işlevsel hale getirebilir.

Yukarıda verilen bilgiler doğrultusunda bu çalışmada, okul öncesi eğitimde değerler eğitimi ile ilgili yapılan bazı araştırmalar incelenmiş ve bu araştırmaların önemli sonuçlarının belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda elde edilen sonuçlardan hareketle yorumlar yapılmış ve öneriler geliştirilmiştir.

2. YÖNTEM

2.1. Araştırma Modeli

Okul öncesi döneme ilişkin değerler eğitimi ile ilgili çalışmaların incelenmesine yönelik 2011 ile 2020 yılları arasında yapılan çalışmaları incelemek ve bu çalışmalardan elde edilen sonuçlardan hareketle okul öncesi eğitimde değerler eğitimi ile ilgili çeşitli önerilerin geliştirilmesinin amaçlandığı bu araştırma, nitel araştırma yaklaşımı ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın verileri nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi yolu ile elde edilmiştir. Doküman incelenmesi, araştırılması amaçlanan olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsamaktadır. Doküman incelemesi beş temel aşamada gerçekleştirilebilir. Bu aşamalar sırasıyla; (1) dokümanlara ulaşma, (2) orijinalliği kontrol etme, (3) dokümanları anlama, (4) veriyi analiz etme ve (5) veriyi kullanma şeklinde sıralanabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2018).

2.2. Araştırmaya Dâhil Edilen Çalışmalar

Alanyazını incelendiğinde, 2011-2020 yılları arasında Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezinin veri tabanında erişime açık olan okul öncesi döneme yönelik değerler eğitimi ile ilgili 9 ulusal tez, Google Akademik arama motoru, DergiPark ve ULAKBİM veri tabanlarında indekslenen ilgili dergilerde erişime açık olan 20 makale ile 3 yayımlanmış tam metin bildiri araştırmanın veri kaynağını oluşturmaktadır. Araştırma kapsamına dâhil edilen çalışmalar için şu ölçütler kullanılmıştır; 2011-2020 yılları arasında gerçekleştirilen çalışmalardan meydana gelmesi, Türkiye’de ve okul öncesi eğitim kademesinde değerler eğitimi ile ilgili yapılan çalışmaları içermesi ve Google Akademik arama motoru, DergiPark, ULAKBİM, Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezinin veri tabanında erişime açık ilgili tez ve çalışmaları kapsamı şeklinde ölçütler belirlenmiştir.

Tablo 1. Araştırma Kapsamına Alınan Çalışmaların Yıl ve Tür Bakımından İncelenmesi

Çalışma Yılları	Doktora Tezi	Yüksek Lisans Tezi	Makale	Tam Metin Bildiri
2011	1	1		
2013	1		2	
2014	1		2	
2015	1	1	4	2
2016		2	1	
2017			5	
2018		1	3	1
2019			2	
2020			1	
Toplam	4	5	20	3

Tablo 1’de görüldüğü üzere 2011-2020 yılları arasında gerçekleştirilen okul öncesi dönemde değerler eğitimi ile ilgili çalışmalardan; 4’ü doktora tezi, 5’i yüksek lisans tezi, 20’si ulusal ve uluslararası hakemli dergide yayımlanan makale, 3’ü de tam metin bildiri olmak üzere toplam 32 çalışma araştırma kapsamında incelenmiştir. Okul öncesi dönemde değerler eğitimine yönelik en fazla çalışmanın 2015 yılında gerçekleştirildiği görülmektedir.

2.3. Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırma verileri doküman incelemesi yoluyla toplanmıştır. Doküman incelemesi mevcut kayıt veya belgelerin, veri kaynağı olarak sistemli bir şekilde incelenmesi şeklinde ifade edilebilir (Karasar, 2014). Araştırmada verilerin toplanması ve analizi iki aşamada yapılmıştır. Araştırmanın ilk aşamasında, Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi, Google Akademik arama motoru, DergiPark ve ULAKBİM veri tabanlarında araştırmanın amacına yönelik “okul öncesi eğitim, değerler, değerler eğitimi etkinlikleri, okul öncesi eğitim programı” gibi anahtar kelimeler kullanılarak araştırmanın amacına uygun çalışmalar tespit edilmiştir. Araştırmanın ikinci aşamasında ise, doküman incelemesi sonucunda elde edilen veriler içerik analiz tekniği kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırma kapsamında ulaşılan çalışmaların önemli yönlerini bulmak için içerik analizi kullanılmıştır. İçerik çözümlemesinde temel hedef, elde edilen verileri açıklayabilecek kavramlara ve kategorilere ulaşmaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Araştırma kapsamında ele alınan her bir çalışma detaylı bir şekilde incelenerek; amaç, örneklem, önemli bulgular ve sonuçlarını içerecek şekilde ana hatlarıyla özetlenmiştir.

3. BULGULAR

Okul öncesi eğitim döneminde değerler eğitimi ile ilgili yapılan araştırmalar incelenmiş ve bu araştırmalardan elde edilen bulgular aşağıda özetlenmiştir:

Memduhoğlu ve Yüce (2020) yapmış oldukları araştırmada; okul öncesi dönemde okul öncesi öğretmenlerinin çocuklara değerler eğitiminin verilmesinde drama yönteminin önemine ilişkin görüşleri ile okul öncesi öğretmenlerinin bu eğitimi uygulamalarında drama yöntemini kullanma düzeylerini tespit etmeyi amaçlamışlardır. Araştırmanın çalışma grubunu, Van'ın Erciş ilçesinde bulunan ilkokul bünyesinde yer alan anasınıfı ile bağımsız anaokullarında görev yapan 14 okul öncesi öğretmeni oluşturmuştur. Araştırma sonuçları incelendiğinde; okul öncesi eğitim öğretmenlerinin değerler eğitiminin çocuklara kazandırılması sürecinde drama yöntemine sıklıkla yer verdikleri, değerler eğitiminin verilmesinde en fazla tercih edilen etkinliklerin; Türkçe, oyun, drama ve sanat etkinliği olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca okul öncesi eğitim öğretmenlerinin, drama yöntemini değerler eğitiminin öğrencilere kazandırılması sürecinde yararlı gördükleri ve bu nedenle değerler gibi soyut kavramların somutlaştırılmasında drama yöntemini kullanmalarının işlerini kolaylaştırdığını belirttikleri saptanmıştır.

Akıtürk ve Bağçeli-Kahraman (2019) yılında yapmış oldukları çalışmada, okul öncesi öğretmen adaylarının değerler eğitimine yönelik görüşlerini belirlemeyi amaçlamışlardır. Araştırmanın çalışma grubunu; 2018-2019 eğitim-öğretim yılında Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalında öğrenim gören 116 öğrenci oluşturmuştur. Araştırma kapsamında ulaşılan sonuçlar şu şekilde özetlenebilir; değerler eğitimi söylendiğinde okul öncesi öğretmen adaylarının akıllarına ilk; yardımlaşma, sevgi, hoşgörü ve saygı gibi değerlerin geldiği görülmüştür. Çocuklara kazandırılacak en basit değerlerin, sevgi, saygı ve yardımlaşma olduğu; en zor kazandırılan değerlerin ise empati, saygı ve dürüstlük olduğu tespit edilmiştir. Bu değerlerin kazandırılmasında en çok kullanılacak yöntemlerin sırayla yaratıcı drama, oyun ve Türkçe etkinlikleri olduğu saptanmıştır.

Kuzu-Jafari ve Demirel (2019) tarafından yapılan “Okul öncesi öğretmenlerin değerler eğitimi hakkındaki görüşleri” adlı çalışmalarında; okul öncesi dönemde değerler eğitimine ilişkin okul öncesi öğretmenlerinin görüşlerinin ortaya konulması amaçlanmıştır. Araştırmanın örneklemini; Bursa ilinde görev yapan 50 okul öncesi eğitim öğretmeni oluşturmuştur. Araştırma sonuçlarına bakıldığında; okul öncesi öğretmenlerinin görüşlerine göre en fazla saygı, hoşgörü ve sevgi değerlerinin kazandırılması gerektiği; adalet, paylaşma, empati ve saygı gibi değerlerin kazandırılmasında zorlandıkları görülmüştür. Öğretmenlerin değer kazandırma sürecinde yeterli aile desteğinin olmayışı, değer kavramının soyut oluşu, materyal ve etkinlik kitaplarının eksikliği ile çocukların gelişim özelliklerinden (yaşların küçük olması, benmerkezcilik, dikkat süreleri vb.) kaynaklı sorunlar yaşadığı tespit edilmiştir. Okul öncesi eğitim öğretmenlerinin değerler eğitimi kazandırma sürecinde en fazla kullandıkları yöntem ve tekniklerin; drama, hikâye ve oyun etkinlikleri olduğunu; değerler eğitimi sonucunda kullandıkları değerlendirme yöntemlerinin ise gözlem ve soru-cevap yöntemleri olduğu saptanmıştır. Araştırma sonuçları doğrultusunda; değer kazandırma sürecinde aileler ile iş birliği yapılması gerektiği, öğretmenlere değerler eğitimi sürecinde kullanacakları materyal ve kaynakların sağlanması, öğretmenlere ve velilere eğitimler verilmesini ayrıca okul öncesi eğitim kitaplarında değerler eğitimine ilişkin etkinliklerin artırılması önerilmiştir.

Kozikoğlu (2018) yapmış olduğu araştırmada, okul öncesi öğretmenlerinin değerler eğitimine ilişkin tutum ve görüşlerini belirlemeyi amaçlamıştır. Araştırmanın çalışma grubu; Van merkez ilçelerinde görev yapan 110 okul öncesi öğretmeni ile yürütülmüştür. Araştırmada elde edilen önemli bazı sonuçlar özet olarak şu şekildedir; okul öncesi öğretmenlerinin değerler eğitimine yönelik yüksek düzeyde olumlu tutum ortaya koydukları, okul öncesi dönemde

çocuklara; saygı, dürüstlük, yardımlaşma, temizlik, sevgi, paylaşma ve hoşgörü gibi değerlerin okul öncesi öğretmenleri tarafından öncelikli olarak kazandırılması gerektiği; öğretmenlerin okul öncesi dönemde eğitsel etkinliklerinde değerler eğitimine yer vermelerine rağmen somut etkinliklerin yetersiz olduğu, değerler eğitimine ilişkin uygulamaların genellikle öğretmenlerin inisiyatifine bırakıldığı görüşünde oldukları görülmüştür. Araştırmada; değerler eğitimi kazandırma sürecinde öğretmenlerin en fazla kullandıkları öğretim yöntem ve tekniklerinin; drama, oyun ve hikâye etkinlikleri olduğu görülmüştür. Okul öncesi öğretmenlerinin; değerler eğitimi sürecinde, aile desteğinin olmaması, çocuğun zihinsel/gelişim özellikleri ile okulların donanım ve materyal eksikliklerinden kaynaklı sorunlar yaşadıkları saptanmıştır. Bu doğrultuda, okul öncesi dönemde öğretmenlerin ve ailelerin değerler eğitimi konusunda bilinçlendirilmesi ve değerler eğitimi ile ilgili materyallerin/etkinliklerin sağlanması önerilmiştir.

Aral ve Kadan (2018) tarafından yapılan araştırmada, 2013 okul öncesi eğitim programında yer alan kazanım ve göstergelerin gelişim alanlarına göre değerler bakımından incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmadan elde edilen bazı önemli sonuçlar şunlardır; kazanım ve göstergelerde en fazla sorumluluk değerinin; en az ise adalet, hoşgörü, dostluk ve eşitlik değerlerinin yer aldığı tespit edilmiştir. Gelişim alanlarına göre değerler incelendiğinde; sorumluluk değerine en fazla bilişsel gelişim, motor gelişim ve öz bakım becerileri alanlarında vurgu yapıldığı saptanmıştır. Araştırma sonuçlarına dayalı olarak; çocukların bireysel farklılıklarının daha fazla dikkate alınması ve tüm değerlerin okul öncesi eğitim programında eşit oranda yer alması önerilmiştir.

Özkan-Kılıç ve Özbek-Ayaz (2018), “5-6 yaş grubunda yer alan çocukların değerlere ilişkin farkındalık düzeyini artırmada değerler eğitimi programının etkisi” konulu çalışmalarında; 5-6 yaş grubunda yer alan çocuklar için araştırmacılar tarafından etkinliklerle hazırlanan değerler eğitimi programının çocukların değerlere ilişkin farkındalık düzeyine etkisinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu; 2017-2018 eğitim-öğretim yılında Trakya Üniversitesi Keşan Meslek Yüksekokulu Çocuk Gelişimi Programı Uygulama Anaokulunda öğrenim gören 5-6 yaş grubunda yer alan 20 çocuk oluşturmuştur. Araştırma sonuçlarına bakıldığında; araştırmacılar tarafından hazırlanan değerler eğitimi programı öncesinde çocukların farkındalık düzeylerinin orta düzeyde olduğu saptanmıştır. Eğitim programı sonrasında yapılan analizlerde ise çocukların öntest-sontest puanları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılaşmanın olduğu saptanmıştır. Araştırmacılar tarafından hazırlanan değerler eğitimi programının 5-6 yaş grubunda yer alan çocukların değerlere ilişkin farkındalık kazandıkları tespit edilmiştir.

Ünal (2018), “Okul öncesi eğitiminde değerler eğitiminin değerlendirilmesi” adlı çalışmada; okul öncesi eğitim kurumlarında yapılan değerler eğitiminin değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Bu araştırma, Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlı İstanbul ilinin Küçükçekmece ilçesinde yer alan Sefaköy Atatürk Kız Meslek Lisesi'nin okul öncesi eğitim bölümünde görev yapan beş okul öncesi öğretmeni ile yürütülmüştür. Araştırma sonuçları incelendiğinde; öğretmenlerin değerler eğitiminin gerekliliğine önem verdikleri, doğruluk, cesaret, sorumluluk, sabır, sevgi, saygı gibi değerlerinin öğretilmesi gerektiğini ifade ettikleri görülmüştür. Okul öncesi öğretmenlerinin değerler eğitimi rol model, oyun, hikâye okuma gibi etkinliklerle verdikleri, öğrencilerin bu değerleri kazanıp kazanmadıklarını da sınıfta gözlemleyerek ve evde ailelerin gözlemlerini alarak yaptıkları ortaya çıkmıştır. Okul öncesi öğretmenlerinin değerler eğitimi kazandırma sürecine karşılaştıkları sorunlara ilişkin olarak; sınıf mevcudu sayısının fazla olması, aile desteğinin olmayışı ve sosyal medyanın olumsuz etkileri olarak ifade ettikleri saptanmıştır.

Bakan (2018) “Değerler eğitim programının anasınıfına devam eden çocukların değer kazanımı üzerine etkisinin incelenmesi” adlı çalışmada; okul öncesi eğitime ilişkin değerler eğitimi programı hazırlamak ve hazırlanan bu programın çocukların dürüstlük, iş birliği, paylaşma, saygı, sorumluluk ve arkadaşlık gibi değerler üzerindeki etkisinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın örneklemini; Millî Eğitim Bakanlığı’na bağlı Bursa ili Yıldırım ilçesinde yer alan okullarda beş ve altı yaş grubunda bulunan çocuklar oluşturmuştur. Araştırma 22’si kontrol grubu, 21’i deney grubu olmak üzere toplam 43 öğrenci ile yürütülmüştür. Elde edilen bulgular sonucunda; “Okul Öncesi Değerler Eğitim Programı” alan deney grubunda bulunan çocukların değer kazanımlarını anlamlı ölçüde artırdığı görülmüştür. Araştırma sonuçları incelendiğinde; araştırmacı tarafından geliştirilen “Okul Öncesi Değerler Eğitim Programının” öğrencilerin dürüstlük, iş birliği, paylaşma, saygı, sorumluluk ve arkadaşlık gibi değerler üzerinde olumlu katkılar sağladığı saptanmıştır.

Uzun ve Köse (2017) yapmış oldukları çalışmada; okul öncesi dönemde değerler eğitiminin uygulanma sürecine ilişkin öğretmen görüşlerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu, Kahramanmaraş il merkezinde yer alan bağımsız anaokullarında görev yapan 20 okul öncesi öğretmeni oluşturmuştur. Araştırma sonuçlarına göre okul öncesi eğitim öğretmenlerinin; değerler eğitime okul öncesi eğitim kademesinde başlanması gerektiğini ifade ettikleri, değerler eğitiminin çocuklara kazandırılması sürecinde öncelikle sevgi, saygı, sorumluluk, yardımlaşma, hoşgörü ve paylaşma gibi değerlere yer verdikleri, değerler eğitimi kazandırma sürecinde en fazla kullandıkları yöntem ve tekniklerin “drama, oyunlaştırma ve rol yapma” teknikleri olduğu en fazla kullandıkları etkinliklerinin ise “Türkçe, drama ve müzik” etkinlikleri olduğu saptanmıştır. Ayrıca okul öncesi öğretmenleri değerler eğitimi kazandırma ve uygulama sürecinde en fazla öğrencinin gelişim özellikleri, materyal ve kaynak eksikliği ile aile kaynaklı nedenlerden dolayı zorlandıkları görülmüştür.

Pekdoğan ve Korkmaz (2017) yapmış oldukları çalışmada, okul öncesi eğitime devam eden 5-6 yaş grubunda yer alan çocuklara verilen değerler eğitime ilişkin öğretmenlerin görüşlerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın örneklemini; resmi okul öncesi eğitim kurumlarında görev yapan 15 okul öncesi öğretmeni oluşturmuştur. Araştırma sonuçlarına göre; okul öncesi öğretmenleri değerler eğitimi uygularken en fazla kullandıkları teknik ve yöntemlerin; beyin fırtınası, drama, gösterip yaptırma ve oyun olduğunu ifade ederken değerler eğitiminde en fazla kullandıkları materyallerin ise hikâye kartları, oyuncaklar ve artık materyaller olduğu saptanmıştır. Ayrıca öğretmenlerin değerler eğitimi sürecinde en fazla başvurdukları okul öncesi etkinliklerinin sırasıyla; “Oyun, Türkçe, Müzik ve Drama” etkinlikleri olduğu tespit edilmiştir. Okul öncesi öğretmenlerinin etkinliklerinde en fazla yer verdikleri değerlerin; yardımlaşma, sevgi, hoşgörü ve saygı olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Okul öncesi dönemde değerler eğitiminin çocukların gelişim alanlarına yönelik etkisi öğretmen görüşleri doğrultusunda incelendiğinde en çok sosyal ve duygusal gelişim alanlarının etkilendiği daha sonra sırasıyla dil becerileri, bilişsel, öz bakım ve motor becerilerini etkilediğini belirtmişlerdir.

Yılmaz, M. ve Yılmaz, Ö. F. (2017) yapmış oldukları çalışmada, sınıf ve okul öncesi öğretmenlerinin değerler eğitime yönelik görüşlerinin belirlenmesini amaçlamışlardır. Araştırma, 2016-2017 eğitim-öğretim yılında Bartın il merkezinde yer alan ve MEB’e bağlı resmi okullarda görev yapan 51 sınıf öğretmeni ile 29 okul öncesi öğretmeni ile yürütülmüştür. Araştırma sonuçları incelendiğinde; sınıf öğretmenleri ile okul öncesi öğretmenlerinin değerler eğitime yönelik görüşleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu ve bu farklılığın sınıf öğretmenleri lehine olduğu görülmüştür. Son olarak sınıf ve okul öncesi öğretmenlerinin değerler eğitime yönelik genel görüşlerinin iyi düzeyde olduğu saptanmıştır.

Akto, A. ve Akto, S. (2017) yılında yapmış olduğu araştırmada okul öncesi öğretmenlerinin sınıf içinde oluşturmaya çalıştıkları değerler ve bu değerleri oluştururken kullanmış oldukları yöntem ve teknikler incelenmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu, Mardin’de görev yapan 48 okul öncesi öğretmeni oluşturmaktadır. Araştırma sonucuna göre; okul öncesi öğretmenlerinin sınıf içi etkinliklerinde genellikle tercih ettikleri değerlerin; sorumluluk, dürüstlük, hoşgörü, iyilik, sevgi, paylaşmak ve saygı olduğu tespit edilmiştir. Bu değerlerin oluşturulmasında kullandıkları yöntem ve tekniklerin ise eğitsel oyunlar, düz anlatım, hikâye, soru-cevap, drama, tartışma vb. olduğu saptanmıştır.

Bilmez ve Tarkoçin (2017), okul öncesi öğretmenlerinin değerler eğitimine ilişkin görüşlerini incelemeyi amaçladıkları araştırmanın örneklemini; Bingöl il merkezinde yer alan Milli Eğitim Bakanlığı’na bağlı olarak faaliyet gösteren okul öncesi eğitim kurumlarında görevli 75 okul öncesi öğretmeni oluşturmuştur. Araştırma sonuçlarına göre; okul öncesi öğretmenlerinin değerler eğitimine yönelik görüşlerinin genel olarak olumlu olduğu ve değerler eğitimini çocukların ileriki yaşamlarında önemli buldukları tespit edilmiştir.

Şirin ve diğerleri (2016) yılında yapmış oldukları çalışmada, değerler eğitimi programının okul öncesi eğitiminden faydalanan altı yaş grubu öğrencilerinin hedeflenen değerleri davranışa dönüştürmesi süreci üzerinde etkisini ve okul öncesi öğretmenlerinin aldıkları değerler eğitimi programına ve uygulamalarına yönelik görüşlerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu; 96 öğrenci ile 200 okul öncesi öğretmeni oluşturmuştur. Araştırma sonuçları incelendiğinde; “Değerler eğitimi programının” altı yaş grubunda yer alan öğrencilerin hedeflenen değerleri davranışa dönüştürmesi ve bu davranışı uygulaması üzerinde önemli bir etkisi olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca okul öncesi öğretmenlerinin almış oldukları “değerler eğitimi programının” sınıf içinde programı uygulamaları ve öğrencilerin hedeflenen değer kazanımlarına ulaşması bakımından yararlı buldukları sonucuna ulaşılmıştır.

Erikli (2016) tarafından, okul öncesi döneme yönelik hazırlanan değerler eğitimi programının; çocukların saygı, dürüstlük, iş birliği, arkadaşlık, paylaşım ve sorumluluk gibi değerlere yönelik etkisini incelediği bu araştırma; Ankara ilinin Gölbaşı ilçesinde yer alan resmi okul öncesi eğitim kurumunda öğrenim gören 23’ü kontrol, 24’ü deney grubu olmak üzere toplam 47 öğrenci ile yürütülmüştür. Araştırma sonuçları incelendiğinde; okul öncesi döneme yönelik hazırlanan değerler eğitimi programının deney grubunda bulunan öğrencilerin saygı, iş birliği, dürüstlük, arkadaşlık ve paylaşım gibi değerleri üzerinde anlamlı bir etki oluşturduğu saptanmıştır.

Ada (2016) tarafından yapılan çalışmada, yaratıcı drama yönteminin erken çocukluk döneminde değerler eğitimi üzerindeki etkisini incelemek amaçlanmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu; 21’i kontrol ve 21’i deney grubu olmak üzere toplam 42 öğrenci oluşturmuştur. Çalışmanın deney grubunu 2014-2015 eğitim-öğretim yılında Kastamonu Üniversitesi Uygulama anaokulu 4-5 yaş grubundaki okul öncesi eğitime devam etmekte olan 21 çocuk; kontrol grubunu ise Kastamonu il merkezinde bulunan X okulunun 4-5 yaş grubundaki okul öncesi eğitime devam etmekte olan 21 çocuk oluşturmuştur. Araştırma sonuçları incelendiğinde; deney grubu ile kontrol grubu arasında anlamlı fark olduğu saptanmıştır. Bu durum yaratıcı drama tekniğinin değer eğitimi üzerinde önemli bir etkisi olduğunu göstermektedir.

Ogelman ve Erten-Sarıkaya (2015) yılında yapmış oldukları araştırma ile okul öncesi öğretmenlerinin değerler eğitimine yönelik algılarının değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Bu araştırma; Denizli il merkezinde ilkokul ve ortaokul bünyesinde yer alan anasınıfı, uygulama anasınıfı ve bağımsız anaokullarında görevli 46 bayan okul öncesi öğretmeni ile yürütülmüştür.

Bu araştırmanın bulguları incelendiğinde; okul öncesi öğretmenlerinin değerler eğitimi söylendiğinde akıllarına ilk; hoşgörü, saygı, sevgi ve sorumluluk gibi değerlerin geldiği görülmüştür. Araştırma kapsamına alınan öğretmenlerin yarısından fazlasının (%54.3) değerler eğitimine yönelik herhangi bir program uygulamadığı ancak çoğunun (%82.6) değerler eğitimi ile ilgili etkinlikler uyguladığı saptanmıştır. Okul öncesi eğitim öğretmenlerinin görüşlerine ilişkin okul öncesi dönemde öğrencilere kazandırılması gereken ilk üç değer olarak; saygı, sevgi ve sorumluluk gibi değerlerinin yer aldığı tespit edilmiştir. Çocuklara en kolay kazandırılabilirdikleri ilk üç değer, saygı, sorumluluk ve sevgi olduğu; en zor kazandırılabilirdikleri değerlerin ise vefa, adalet, sabır ve empati değerlerinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Yine okul öncesi eğitim öğretmenlerinin çoğunluğunun değerler eğitimi kazandırma sürecinde zorlandıkları ortaya çıkmıştır. Değerler eğitimi kazandırma sürecinde öğretmenlerin yaşadıkları zorluklar genel olarak; çocukların gelişim düzeyleri ile ilgili durumlar, ailelerin yeterince destek vermemesi, değerler eğitimine yönelik etkinlik, kitap ve program eksiklikleri, öğretmenlerin özgüven, bilgi gibi yeterliklerin eksikliği ve zaman yetersizliği şeklinde ifade edilmiştir.

Karakaş (2015) tarafından yapılan çalışmada, okul öncesi dönemde değerler eğitimine yönelik yapılan etkinliklerinin okul öncesi öğretmenlerinin görüşleri doğrultusunda değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Bu araştırma; 2014-2015 eğitim-öğretim yılında Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlı resmi okullarda görev yapan 20 okul öncesi öğretmeni ile yürütülmüştür. Araştırma kapsamında elde edilen sonuçlara göre okul öncesi öğretmenleri; değerler eğitiminin öncelikli amacının bireysel temelli olduğunu, değerler eğitiminin verilmesinde kullanılan tekniklerin daha çok Türkçe etkinlikleri ve Drama etkinlikleri olduğu; değerler eğitiminin uygulanmasında karşılaşılan güçlüklerin çocuk kaynaklı olduğu saptanmıştır. Bu bağlamda öğretmenlerin, soyut değerleri somut etkinliklere dönüştürerek değerler eğitimini zorlaştıran etmenleri ortadan kaldırmaya çalıştıkları görülmüştür.

Balıkçı (2015) tarafından yapılan çalışmada; değerler ve ahlak eğitiminin erken çocukluk döneminde verilmeye başlanmasının gerekliliğini ve önemini ortaya koymaya ve bu eğitimin nasıl verilebileceği konusunda öneriler sunmayı amaçlamıştır. Araştırma sonuçları doğrultusunda; okul öncesi dönemde örtük bir programla kazandırılmaya çalışılan değerler ve ahlak eğitiminin açık hale getirilmesi, etkili bir biçimde planlanması ve bir program dahilinde verilmesi gerekmektedir. Ahlak ve değerler eğitimi verilirken zihinsel eğitimden ve anlatım yönteminden ziyade drama, oyun temelli, çocuk merkezli ve duyuşsal eğitim yöntemlerinin kullanılmasının daha sağlıklı olacağı, bu eğitim sürecinde uygulama ağırlıklı, süreç temelli ve yaşantı merkezli yöntemlerin programın uygulanmasını ve kalıcılığının artırılmasında fayda sağlayabileceği önerilmiştir.

Kaya, Günay ve Aydın (2015) yılında gerçekleştirdikleri çalışmalarında, okul öncesi dönemde çocuklarda değerler eğitimine yönelik farkındalık düzeyinin artış göstermesinde drama yönteminin etkisinin ortaya konulmasını amaçlamışlardır. Araştırmanın çalışma grubunu; Diyarbakır il merkezinde bulunan altı farklı bağımsız anaokulunda görev yapan 11 okul öncesi öğretmeni oluşturmuştur. Araştırma sonuçları incelendiğinde; öğretmenlerin değerler eğitimi sürecinde materyal ile kaynak bulma konusunda zorluk yaşadıkları, değerler eğitimi sürecinde kullandıkları yöntemlerin daha çok hikâye anlatımı, soru-cevap ve drama etkinliklerinin olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca yapılan deneysel çalışma sonucunda; drama yöntemi ile kazandırılmaya çalışılan değerler eğitiminin öğrencilerin değerlere ilişkin farkındalıklarını artırmada önemli etkisi olduğu saptanmıştır.

Sapsağlam (2015), okul öncesi eğitiminden yararlanan öğrencilere yönelik “sosyal değerler eğitimi programının” öğrencilerin sosyal becerileri kazanım süreci üzerindeki etkisine yönelik yapmış olduğu araştırmanın çalışma grubunu; Tokat il merkezinde bulunan iki ayrı

ilkokul bünyesinde yer alan okul öncesi eğitim sınıfları oluşturmuştur. Sınıflar deney ve kontrol grubu olacak şekilde sınıflandırılmıştır. Her bir grupta 20'şer öğrenci olacak şekilde toplam 40 öğrenci ile çalışma yürütülmüştür. Araştırmacı tarafından hazırlanan “sosyal değerler eğitimi programının” öğrenciler üzerinde kalıcılığını test etmek için, eğitim programı tamamlandıktan 3 hafta sonra deney grubunda bulunan öğrencilere “Okul Öncesi Sosyal Beceri Değerlendirme Ölçeği” tekrar uygulanmıştır. Araştırma kapsamında ulaşılan sonuçlar incelendiğinde; “sosyal değerler eğitimi programının” öğrencilerin sosyal beceri kazanım sürecinde oldukça etkili olduğu ve bu etkinin kalıcı olduğu tespit edilmiştir.

Sapsağlam ve Ömeroğlu (2015) yaptıkları çalışmada, okul öncesi eğitim kurumlarında görev yapan okul öncesi öğretmenlerinin eğitim programlarında değerler eğitimine yer verme düzeylerini belirlemeyi amaçlamışlardır. Yapılan çalışma, 2014-2015 eğitim-öğretim yılında Tokat il merkezinde görev yapan ve eğitim programlarında “Değerler Eğitimi” etkinliklerine yer veren 35 okul öncesi öğretmeni ile yürütülmüştür. Araştırma kapsamında ulaşılan sonuçlar şu şekilde özetlenebilir; okul öncesi eğitim öğretmenlerinin büyük bir kısmının sınıflarında her hafta değerler eğitimi ile ilgili etkinlikler yaptıkları, etkinliklerinde en fazla yer verdikleri değerlerin; saygı, dürüstlük, yardımseverlik ve sorumluluk değerleri olduğu, en fazla kullandıkları okul öncesi etkinlik türlerinin ise drama, Türkçe ve oyun etkinlik türleri olduğu saptanmıştır. Öğretmenlerin değerler eğitimini kazandırma sürecinde en fazla kullandıkları materyallerin; bilgisayar, hikâye kitabı ve öğretmen tarafından tasarlanan materyallerin olduğu görülmüştür. Okul öncesi eğitim öğretmenlerinin görüşleri doğrultusunda; değerler eğitiminin öğrencilerin tüm gelişim alanlarına yönelik katkı sağladıklarını ifade ettikleri ve öğretmenlerin büyük bir kısmının bazı etkinliklerde aile katılımına yer verdikleri tespit edilmiştir. Araştırmada; öğretmenlerin 2013 okul öncesi eğitim programını değerler eğitimi bakımından kısmen yeterli gördüklerini, büyük bir kısmının değerler eğitimi ile ilgili herhangi bir eğitim almadıklarını ve kendilerini değerler eğitimini kazandırma sürecinde kısmen yeterli gördüklerini belirttikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Tanrıverdi ve Erarslan (2015) tarafından; okul öncesi eğitim kurumlarında öğrenim gören öğrencilerin sosyal uyum düzeyleri ile değer kazanımları arasındaki ilişkinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın örneklemini; 2013-2014 eğitim-öğretim yılında İstanbul Kartal ilçesindeki ilkokul bünyesinde yer alan anasınıflarında öğrenim gören 214 çocuk oluşturmuştur. Araştırma sonuçları incelendiğinde; okul öncesi eğitimi alan öğrencilerinin sosyal uyum ve beceri düzeyleri ile değer kazanımları arasında anlamlı pozitif yönlü ilişki olduğu saptanmıştır. Sosyal uyumun değer kazanımını artırdığı ancak sosyal uyumsuzluğun değer kazanımını üzerinde herhangi bir etkisi olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Sözkesen (2015), değerler eğitiminde öykü temelli yaratıcı drama tekniğinin okul öncesi dönemden yararlanan altı yaş grubu öğrencileri üzerinde etkisini incelemek amacıyla yapmış olduğu araştırmanın örneklemini; 2014-2015 eğitim-öğretim yılında Aydın ili Söke ilçesinde bulunan Sazlıköy Anaokulunda öğrenim gören “60-72 ay” grubunda yer alan 30 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırma sonuçlarına göre, 60-72 ay grubunda yer alan çocuklar için öykü temelli yaratıcı drama yönteminin okul öncesi dönemde değerler eğitiminin uygulanmasında önemli bir etkisi olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Atabey (2014) yılında yapmış olduğu çalışmada; okul öncesi dönemde sosyal değerler kazanımı ölçeğinin geliştirilmesini ve sosyal değerler eğitimi programının okul öncesi eğitime devam eden öğrencilerin sosyal değer kazanımına ilişkin etkisinin tespit edilmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın örneklem grubunu; Ankara ili, merkez ilçesinde bulunan Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı “Ulu Önder İlköğretim Okulunda” okul öncesi eğitime devam eden sabah grubuna yer alan 20 çocuk araştırmanın deney grubunu, öğlen grubuna devam eden 20 çocuk ise kontrol grubunu oluşturmuştur. “Okul Öncesi Sosyal Değerler Kazanımı Ölçeğinin”

geçerlilik ve güvenilirlik çalışması, Ankara merkez ilçelerinde yer alan MEB'e bağlı ilkököl ve ortaokul bünyesinde okul öncesi eğitim alan 200 öğrenci ile yürütülmüştür. Araştırmadan elde edilen bazı önemli sonuçlar şunlardır; on dokuz madde ve beş alt boyuttan meydana gelen "Okul Öncesi Sosyal Değerler Kazanımı Ölçeğinin", okul öncesi eğitiminden yararlanan öğrencilerin sahip oldukları sosyal değerlerin belirlenmesinde geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu saptanmıştır. Ayrıca "Sosyal Değerler Eğitimi Programının", öğrencilerin sosyal değerler kazanımı sürecinde önemli bir etkisi olduğu ve bu etkisinin kalıcı olduğu tespit edilmiştir. Araştırma sonuçları doğrultusunda; MEB tarafından, eğitimcilere yönelik olarak değerler ve sosyal değerler konulu hizmet-içi eğitim seminerleri, konferanslar, paneller düzenlenmesi önerilmiştir. Ayrıca resimli çocuk kitabı yazar-çizerlerine ve yayınevlerine üniversitelerde görevli, alan uzmanlarıyla iş birliği yapmaları ve böylece değerler eğitimi ile sosyal değerler eğitimine yönelik okul öncesi dönem ile ilgili yayınların nitelik ve nicelik bakımından geliştirilmesi şeklinde önerilerde bulunulmuştur.

Yaka, Yalçın ve Denizli (2014) yapmış oldukları araştırmada, okul öncesi eğitiminden yararlanan öğrencilerin velilerinin, okul öncesi dönemde öncelikli olarak verilmesi gereken değerlere yönelik görüşlerini belirlemeyi amaçlamışlardır. Araştırmanın çalışma grubunu; Eskişehir ili Odunpazarı ilçesinde yer alan ilköğretim bünyesinde yer alan anasınıfı ve bağımsız anaokullarında çocuğu öğrenim gören toplam 620 veli oluşturmuştur. Araştırma sonuçları incelendiğinde; velilerin kişisel değerlere (özgüven sahibi olma, kendini ifade edebilme vb.) öncelik verdiği, daha sonra akademik (çalışkan olma, azimli olma vb.) ve kültürel değerleri (inanç, gelenek ve görenek, vatanseverlik vb.) tercih ettikleri saptanmıştır. Sosyal ve ekonomik refah düzeyinin yüksek olduğu çevrelerde yer alan okullarda velilerin daha çok kişisel değerlere önem verdiği buna karşın sosyal ve ekonomik refah düzeyinin düşük olduğu çevrelerde yer alan okullarda ise velilerin akademik değerleri daha fazla önemsendiği sonucuna ulaşılmıştır. Araştırma kapsamında bir diğer önemli sonuç, eğitim düzeyi yüksek olan velilerin kişisel ve kültürel değerlere önem verdikleri, velilerin eğitim düzeyi düştükçe kültürel ve akademik değerlerinin daha fazla önemsendiği sonucuna ulaşılmıştır. Bu araştırma sonuçlarına göre, "sevgi" değerinin öncelikli değerler arasında yer almadığı tespit edilmiştir. Buna karşın okul öncesi eğitim programında sık yer alan "sevgi" değeri göz önüne alındığında velilerin önemsedikleri değerler ile programda yer alan değerler arasında farklılık olduğu söylenebilir.

Dereli-İman (2014) yılında yapmış olduğu araştırmada, okul öncesi döneme yönelik değerler eğitimi programı geliştirmek ve geliştirilen bu programın öğrencilerin sosyal ve problem çözme becerileri ile psiko-sosyal gelişimleri üzerindeki etkisinin belirlenmesini amaçladığı bu araştırma; okul öncesi eğitim kurumlarında öğrenim gören 5,5-6 yaş aralığında yer alan 33 deney grubu, 33 kontrol grubu olmak üzere toplam 66 öğrenci ile yürütülmüştür. Araştırma sonuçları incelendiğinde, araştırmacı tarafından hazırlanan "Değerler Eğitimi Programına" dâhil edilen öğrencilerin bu eğitime dâhil edilmeyen öğrencilere oranla sosyal ve problem çözme becerileri ile psiko-sosyal gelişimlerine ilişkin puan ortalamalarının daha yüksek düzeyde olduğu saptanmıştır. Bu doğrultuda ailelerin değerler eğitimi programından sonra çocuklarında istedik davranışlarında artış gözlemlendiği, istenmedik davranışlarının da azaldığını ifade ettikleri gözlenmiştir.

Neslitürk (2013) yılında yapmış olduğu çalışmada, okul öncesi eğitiminden faydalanan öğrencilerin annelerine verilen "Anne Değerler Eğitimi Programının" (ADEP) 5-6 yaş grubunda yer alan çocukların sosyal beceri düzeylerine etkisinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu, Antalya ilinin Alanya ilçesinde yer alan Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlı okullardan Ayşe Melahat Erkin İlkokulu bünyesinde yer alan anasınıflarında çocuğu öğrenim gören anneler ile 5-6 yaş grubunda eğitim alan öğrenciler arasından seçilen 24 deney ve 24 kontrol olmak üzere toplam 48 anne ile çocuğu oluşturmuştur. Araştırmadan elde

edilen bulgular incelendiğinde, okul öncesi eğitiminden yararlanan 5-6 yaş aralığında yer alan öğrencilerin annelerine verilen “Anne Değerler Eğitimi Programı” (ADEP)’nin öğrencilerin sosyal becerilerine olumlu yönde katkı sunduğu saptanmıştır.

Tarkoçin, Berktaş ve Uyanık-Balat (2013) yapmış oldukları çalışmada, okul öncesi öğretmenlerinin sınıf içinde gerçekleştirdikleri etkinliklerinde öğrencileri ile kurdukları iletişimlerinde kullanmış oldukları evrensel değerleri gözlem yolu ile incelemeyi amaçlamışlardır. Araştırma; Tekirdağ’ın Hayrabolu ilçesi ve Bingöl il merkezinde yer alan 2 ilkokul ile 1 bağımsız anaokulunda görev yapan 4 okul öncesi öğretmeni ile yürütülmüştür. Araştırma sonuçlarına bakıldığında; öğretmenlerin sınıf içinde gerçekleştirdikleri etkinliklerde öğrencileri ile kurmuş oldukları iletişimlerinde 12 farklı değeri kullandıkları tespit edilmiştir. Sınıf içinde gerçekleştirilen etkinliklerde okul öncesi öğretmenleri en fazla kullanmış oldukları evrensel değerlerin; “Nezakət, Yardımlaşma, Sorumluluk, Saygı ve Sabır” olduğu en az kullandıkları değerlerin ise “Adalet, Sevgi, Merhamet, Hoşgörü ve Dürüstlük” olduğu saptanmıştır.

Yazar ve Erkuş (2013) yapmış oldukları çalışmada, okul öncesi eğitim programındaki değerler eğitimine yönelik okul öncesi öğretmenlerinin görüşlerinin değerlendirilmesini amaçlamışlardır. Araştırma; 2011-2012 eğitim-öğretim yılında Diyarbakır merkez ilçelerinde yer alan bağımsız anaokullarında görevli 72 okul öncesi öğretmeni ile yürütülmüştür. Araştırmada elde edilen bazı önemli sonuçlar özet olarak şöyledir; okul öncesi öğretmenlerinin, okul öncesi dönemde saygı, sevgi ve paylaşım gibi değerlerin çocuklara öncelikli olarak verilmesi gerektiği konusunda görüş bildirdikleri saptanmıştır. Okul öncesi eğitim öğretmenlerinin görüşlerine göre okul öncesi eğitim programında değerler eğitimine yönelik etkinliklerin yetersiz olduğu ve bu eğitimi öğretmenlerin kendi istekleri doğrultusunda verdikleri tespit edilmiştir. Ayrıca öğretmenlerin çocukların değerler eğitimine yönelik hedeflenen kazanımlara ulaşip ulaşmadıklarını test etmek için, drama ve serbest zaman etkinliği ile aile katılımı ve gözlem tekniklerini kullandıkları görülmüştür. Değerler eğitiminin uygulanmasına yönelik okul öncesi öğretmenlerinin görüşleri ele alındığında; sınıf mevcudu sayılarının fazlalığı, ailelerin değer öğretiminde yeterli bilince sahip olmamaları ve son olarak değer öğretiminin sadece öğretmenlere bırakılması gibi nedenlerden dolayı güçlük çektikleri saptanmıştır.

Öztürk-Samur (2011) yılında yapmış olduğu çalışmada; okul öncesi eğitimden yararlanan altı yaş grubu öğrencilerine uygulanan değerler eğitimi programının, çocukların sosyo-duyuşsal gelişimi üzerindeki etkisini incelemiştir. Araştırmanın çalışma grubunu, tesadüfi küme örnekleme yöntemi ile seçilen okul öncesi eğitimden yararlanan, altı yaş grubunda yer alan 44 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırma sonuçlarına göre; değerler eğitimi programının çocukların duygularını düzenleme, okul hazırbulunuşluğuna, sosyal ve duygusal gelişimlerine olumlu katkılar sağladığı görülmüştür. Araştırmacı elde ettiği bulgulardan hareketle değerler eğitimi programının öğrencilerin sosyal ve duygusal gelişimleri alanı üzerinde olumlu etkisi olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Üner (2011) tarafından yapılan çalışmada; okul öncesi eğitim programında yer alan farklılıklara saygı eğitiminin uygulanmasında ve çocuklara bu programı kazandırma sürecine yönelik okul öncesi öğretmenlerinin görüşlerinin değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın örneklem grubunu; 2010-2011 eğitim-öğretim yılında Kayseri ili merkez sınırları içinde görev yapan 10 okul öncesi eğitim öğretmeni oluşturmaktadır. Araştırmada; farklılıklara saygı eğitiminin okul öncesi öğretmenlerinin görüşleri doğrultusunda çocukların tüm gelişim alanlarına olumlu katkılar sağladığı görülmüştür. Bu eğitimin çocuklarda empati kurma becerisini, farklılıklara saygı duyma ve bilinçli bir farklılık görüşünün oluşturulmasında önemli roller oynadığı sonucuna ulaşılmıştır. Aynı zamanda bu programın çocuklarda olumlu benlik

algısını güçlendirdiği ve bu doğrultuda çocukların eleştirel düşünme becerisi kazandığı tespit edilmiştir.

4. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Okul öncesi dönem, çocukların zihinsel, duygusal, bedensel ve değer kazanımı açısından gelişimlerini sağlama ve çocukların kişilik gelişiminde önemli bir yeri olan eğitim kademesidir (Cevherli, 2014). Bu dönemde verilen değerler eğitimi, çocukların iyi alışkanlıklar edinmesinde ve sosyal-duyuşsal açıdan sağlıklı gelişim sağlamasında önemli bir etkiye sahiptir. Bu nedenle okul öncesi dönemde kazandırılan değerler eğitimi, çocukların gelişimi açısından son derece önemlidir. Araştırma kapsamında, okul öncesi eğitim döneminde değerler eğitimi ile ilgili araştırma sonuçları incelendiğinde;

Okul öncesi öğretmenleri, değerler eğitimine ilişkin olumlu tutum sergilediklerini ve okul öncesi dönemde değerler eğitiminin verilmesinin gerekli olduğunu belirtmişlerdir (Bilmez ve Tarkoçin, 2017; Kozikoğlu, 2018; Uzun ve Köse, 2017; Yılmaz ve Yılmaz, 2017). Yapılan çalışmalarda okul öncesi öğretmenlerinin, 2013 okul öncesi eğitim programında yer alan değerler eğitimini yetersiz buldukları ve bu eğitimleri kendi inisiyatifleri doğrultusunda verdikleri belirtilmiştir (Aslan, 2016; Karakaş, 2015; Kozikoğlu, 2018; Sapsağlam ve Ömeroğlu, 2015). Bu durum okul öncesi dönemde değerler eğitiminin örtük program dahilinde verildiğini göstermektedir (Balıkcı, 2015). 2013 okul öncesi eğitim programında değerler eğitimi ayrı bir alan olarak yer almasa da okul öncesi öğretmenlerinin büyük çoğunluğunun yapmış oldukları etkinliklerde değerler eğitimine yer verdikleri görülmüştür (Ogelman ve Erten-Sarikaya, 2015; Sapsağlam ve Ömeroğlu, 2015).

Elde edilen bulgular incelendiğinde, öğretmenlerin okul öncesi dönemde sevgi, saygı, yardımlaşma, sorumluluk, paylaşım ve dürüstlük gibi değerlerin çocuklara kazandırılması gerektiğini ifade etmişlerdir (Kozikoğlu, 2018; Ünal, 2018; Yazar ve Erkuş, 2013). Okul öncesi öğretmenleri sınıf içi gerçekleştirdikleri etkinliklerinde en fazla tercih ettikleri değerlerin; yardımseverlik, sorumluluk, sevgi, iyilik, dürüstlük, hoşgörü, paylaşmak ve saygı olduğu tespit edilmiştir (Akto ve Akto, 2017; Ogelman ve Erten-Sarikaya, 2015; Pekdoğan ve Korkmaz, 2017; Sapsağlam ve Ömeroğlu, 2015; Tarkoçin, Berkaş ve Uyanık-Balat, 2013; Uzun ve Köse, 2017). Çocuklara en kolay kazandırılacak değerlerin, saygı sevgi, yardımlaşma ve sorumluluk olduğu; en zor kazandırılacak değerlerin ise adalet, vefa, sabır ve empati olduğu saptanmıştır (Akıttürk ve Bağçeli-Kahraman, 2019; Kuzu-Jafari ve Demirel, 2019; Ogelman ve Erten-Sarikaya, 2015). 2013 okul öncesi eğitim programında yer alan kazanım ve göstergeler değerler bakımından incelendiğinde; sırasıyla en fazla sorumluluk, saygı, yardımlaşma, güven, sevgi, hoşgörü değerlerinin yer aldığı saptanmıştır (Aral ve Kadan, 2018). Bu durum öğretmenlerin sınıf-içi etkinliklerinde tercih ettikleri değerler ile okul öncesi eğitim programında yer alan değerler arasında paralellik olduğunu göstermektedir.

Okul öncesi öğretmenleri değerler eğitiminin verilmesinde en fazla tercih ettikleri okul öncesi etkinliklerinin; Türkçe, Drama ve Oyun etkinlikleri olduğunu ifade etmişlerdir (Akıttürk ve Bağçeli-Kahraman, 2019; Karakaş, 2015; Kozikoğlu, 2018; Memduhoğlu ve Yüce, 2020; Pekdoğan ve Korkmaz, 2017; Sapsağlam ve Ömeroğlu, 2015; Uzun ve Köse, 2017). Öğretmenler sınıf içinde değerler eğitiminin verilmesinde; rol oynama, hikâye okuma etkinliği, eğitici oyunlar, beyin fırtınası gibi öğretim yöntem ve tekniklerini uyguladıklarını belirtmişlerdir (Akto ve Akto, 2017; Kaya, Günay ve Aydın, 2015; Kuzu-Jafari ve Demirel, 2019; Memduhoğlu ve Yüce, 2020; Pekdoğan ve Korkmaz, 2017; Yuvacı, 2013). Okul öncesi öğretmenlerinin değerler eğitiminin uygulanması sonucunda kazanımların değerlendirilmesinde; serbest zaman etkinliği, soru-cevap ve drama tekniklerini, gözlem yolunu ve aile katılımını tercih ettikleri saptanmıştır (Kuzu-Jafari ve Demirel, 2019; Pekdoğan ve

Korkmaz, 2017; Ünal, 2018; Yazar ve Erkuş, 2013). Ayrıca okul öncesi öğretmenleri değerler eğitimini uygularken en fazla kullandıkları araç gereçlerin; bilgisayar, hikâye kartları ve artık materyaller olduğu görülmüştür (Pekdoğan ve Korkmaz, 2017; Sapsağlam ve Ömeroğlu, 2015).

Sonuç olarak okul öncesi öğretmenlerinin çocuklara değer kazandırma süresince en fazla drama, oyun, başta hikâye okuma etkinliği olmak üzere Türkçe etkinliklerini kullandıkları ayrıca beyin fırtınası ve rol oynama gibi çeşitli yöntem ve teknikleri de işe koştukları söylenebilir. Eğitici oyun, drama, Türkçe etkinlikleri ve sanat etkinlikleri gibi öğrenci merkezli ağırlıklı uygulamalar değerler eğitiminde etkili bir şekilde kullanılabilir (Chaitanya, 2017). Bu sonuçtan hareketle öğrenci merkezli etkinliklerinin çocuklara değer kazandırma süresince kolaylık sağlayacağı ve bu etkinliklerin çocuklarda değer kazandırma süreci sonunda kalıcılığı artıracığı şeklinde yorumlanabilir.

Okul öncesi dönemde öğretmenlerin değerler eğitimini uygularken birtakım güçlükler ile karşılaştıkları tespit edilmiştir (Ogelma ve Erten-Sarıkaya, 2014). Okul öncesi öğretmenlerin; konu ile ilgili materyal ve program eksikliği, çocukların gelişim özellikleri (soyut düşünememeleri, benmerkezcilik, hazırbulunuşluk, dikkat süreleri vb.), sınıf mevcudu sayılarının fazla oluşu, ailelerin yeterli katkıyı sunamamaları ve son olarak değerler eğitiminin sadece öğretmenlere bırakılması gibi sebeplerden dolayı güçlükler çektikleri görülmüştür (Karakaş, 2015; Kaya, Günay ve Aydın, 2015; Kozikoğlu, 2018; Kuzu-Jafari ve Demirel, 2019; Ogelma ve Erten-Sarıkaya, 2014; Uzun ve Köse, 2017; Ünal, 2018; Üner, 2011; Yazar ve Erkuş, 2013). Değerler eğitiminde karşılaşılan zorlukların aşılması için değerler eğitimine ilişkin aile katılımı etkinliklerinin artırılması, okul aile işbirliğinin güçlendirilmesi, konu ile ilgili program, etkinlik ve materyal desteğinin sağlanması, değer kazanımlarının somutlaştırılması için drama etkinliklerine yer verilmesi gibi faktörler bu eğitimin verilmesini kolaylaştırmakla beraber kalıcılığını da artıracığı düşünülmektedir (Ada, 2016; Balıkcı, 2015; Karakaş, 2015; Kaya, Günay ve Aydın, 2015; Kozikoğlu, 2018; Kuzu-Jafari ve Demirel, 2019; Memduhoğlu ve Yüce, 2020; Ogelman ve Erten-Sarıkaya, 2015; Üner, 2011; Yazar ve Erkuş, 2013).

İlgili literatür incelendiğinde değerler eğitimi programının çocukların sosyal ve duygusal gelişim alanlarına olumlu katkılar sağladığı (Öztürk-Samur, 2011; Pekdoğan ve Korkmaz, 2017), sosyal beceri kazanımı üzerinde etkili olduğunu (Atabey, 2014; Neslitürk, 2013; Sapsağlam, 2015), farklılıklara saygı eğitiminin çocukların tüm gelişim alanlarını desteklediği görülmüştür (Üner, 2011). 2013 okul öncesi eğitim programının çocukların; sorumluluk, arkadaşlık, paylaşma, saygı, iş birliği ve dürüstlük değerleri kazanımını artırdığı saptanmıştır (Erikli, 2016; Tuba, 2018). Bir diğer deyişle değerler eğitimi programının çocukların sosyal problem çözme, psiko-sosyal gelişim ve sosyal becerilerini artırdığı söylenebilir (Dereli-İman, 2014).

Sonuç olarak, çalışmalardan elde edilen bulgular doğrultusunda şu önerilerde bulunulabilir:

1. Okul öncesi döneme yönelik değerler eğitimi ile ilgili ulusal ve nitelikli program geliştirilmeli ve okul öncesi öğretmenlerine bu eğitime ilişkin materyal desteği sağlanmalıdır. Bu desteklere ek olarak Millî Eğitim Bakanlığı tarafından öğrencilere etkinlik kitabı ile öğretmenlere program konusunda rehber olabilecek kılavuz kitaplar hazırlanabilir.
2. 2013 yılında uygulamaya konulan okul öncesi eğitim programında kazanım ve göstergelerde bütüncül bir anlayış ile yer alan değerler, ayrı bir alan olarak yer almalı ve okul öncesi eğitim programı değerler eğitimi bakımından yeniden düzenlenmelidir

3. Elde edilen bulgular sonucunda değerler eğitiminde kalıcılığı ve etkililiği sağlamak için; sınıf mevcudu sayısının azaltılması, geçici öğrenme merkezlerinin oluşturulması, aile katılımı etkinliklerine daha fazla yer verilmesi önerilebilir.
4. Okul öncesi dönemde soyut olan değer kavramının somutlaştırılmasında somut yaşantılar sunularak drama, oyun, rol oynama ve Türkçe (hikâye okuma) gibi uygun yöntem ve teknikler daha fazla kullanılmalıdır.
5. Okul öncesi dönemde çocuğu öğrenim gören ailelere yönelik değerler eğitimi ile ilgili konu alan uzmanları tarafından eğitimler verilebilir.
6. Hazırlanacak olan değerler eğitimi programı ile ilgili öğretmenlere konu alan uzmanları ile akademisyenler tarafından hizmet-içi eğitim kursları ile seminerler düzenlenebilir.

KAYNAKÇA

- Ada, E. (2016). Erken çocukluk döneminde yaratıcı drama yönteminin değerler eğitimine olan etkisinin incelenmesi (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Kastamonu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kastamonu.
- Akıtürk, H. K. ve Bağçeli-Kahraman, P. (2019). Okul öncesi öğretmen adaylarının değerler eğitimine yönelik görüşleri. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 17(38), 267-294.
- Akpınar, B. ve Özdaş, F. (2013). "Teachers" values education at primary schools: A qualitative analysis. *Firat University Journal of Social Science*, 23(2), 105-113.
- Akto, A. ve Akto, S. (2017). Okul öncesi değerler eğitiminde kullanılan yöntem ve teknikler (nitel bir araştırma). *e-Şarkiyat İlmî Araştırmalar Dergisi*, 9(2). 1074-1095.
- Altan, M. Z. (2011). Çoklu zeka kuramı ve değerler eğitimi. Değerler Eğitimi Sempozyumu (26-28 Ekim). Osman Gazi Üniversitesi, Eskişehir.
- Aral, N. ve Kadan, G. (2018). 2013 Okul öncesi eğitim programının değerler eğitimi bağlamında incelenmesi. *Erken Çocukluk Çalışmaları Dergisi*, 2(1), 113-131.
- Aslan, S. (2016). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin değerler eğitimi ile ilgili görüşlerinin incelenmesi. *International Journal Of Eurasia Social Sciences*, 7(25), 203-227.
- Aspin, D. N. (2000). Values, beliefs and attitudes in education: The nature of values and their place and promotion in schools. *Education, Culture and Values*, 14, 197-218.
- Atabey, D. (2014). Okul öncesi sosyal değerler kazanımı ölçeğinin geliştirilmesi ve sosyal değerler eğitimi programının anasınıfına devam eden çocukların sosyal değerler kazanımına etkisinin incelenmesi (Yayımlanmamış doktora tezi). Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Aydın, M. Z. (2010). Okulda değerler eğitimi. *Eğitime Bakış Dergisi*, 6(18), 16-19.
- Bakan, T. (2018). Değerler eğitim programının anasınıfına devam eden çocukların değer kazanımı üzerine etkisinin incelenmesi (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Balıkçı, G. N. (2015). Erken çocukluk döneminde değerler ve ahlak eğitimiminin yeri ve önemi, *Eğitimde Gelecek Arayışları: Dünden Bugüne Türkiye'de Beceri, Ahlak ve Değerler Eğitimi Uluslararası Sempozyumu*, (16-18 Nisan), Bartın.
- Bilgin, N. (1995). *Sosyal psikolojide yöntem ve pratik çalışmalar*. İstanbul: Sistem Yayıncılık.

- Bilmez, B. ve Tarkoçin, S. (2017). Okul öncesi öğretmenlerinin değerler eğitimine yönelik algılarının incelenmesi (Bingöl ili örneği). *Bingöl Araştırmaları Dergisi*, 3(2), 113-127.
- Cevherli, K. (2014). Okul öncesinde değerler eğitimi: Boğaziçi eğitim modeli (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Chaitanya, M. (2017). Value based education and methods, strategies, approaches to impart it in education. *International Journal of Research Culture Society*, 1(5), 6-10.
- Çimen, S. (2000). Ankara'da üniversite anaokullarına devam eden 5-6 yaş çocuklarında psiko-sosyal gelişimlerinin incelenmesi (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Dereli-İman, E. (2014). Değerler eğitimi programının 5-6 yaş çocukların sosyal gelişimine etkisi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 14(1), 249-268.
- Dılmaç, B. (2007). Bir grup fen lisesi öğrencisine verilen insani değerler eğitiminin insani değerler ölçeği ile sınanması (Yayımlanmamış doktora tezi). Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Dirican, R. ve Dağlıoğlu, H. E. (2014). 3-6 yaş grubu çocuklarına yönelik yayımlanan resimli hikaye kitaplarının bazı temel değerler açısından incelenmesi. *Cumhuriyet International Journal of Education-CIJE*, 3(2), 44-69.
- Ekşi, H. (2003). Temel insanî değerlerin kazandırılmasında bir yaklaşım: Karakter eğitimi programları. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 1(1), 79-96.
- Erikli, S. (2016). Okul öncesi çocukları için bir değerler eğitimi programının geliştirilmesi ve uygulanması (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Gökçek, B. S. (2007). 5-6 yaş çocukları için hazırlanan karakter eğitimi programının etkisinin incelenmesi (Yayımlanmamış doktora tezi). Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Gümüş, H. (2014). Kültürel değerleri korumaya yönelik okul ortamına ilişkin öğretmen ve veli görüşleri (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Kastamonu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kastamonu.
- Güngör, E. (1998). Değerler psikolojisi üzerinde araştırmalar: ahlak psikolojisi, ahlaki değerler ve ahlaki gelişme (Profesörlük Tezi). İstanbul: Ötüken Yayıncılık.
- Halstead, J. M. ve Taylor, J. M. (2000). Learning and teaching about values: a review of recent research. *Cambridge Journal of Education*, 30(2), 169-202.
- Hökelekli, H ve Gündüz, T. (2007). Üstün yetenekli çocukların değer yönelimleri ve eğitimleri. Eğitim ve değerler. Değerler ve Eğitimi Uluslararası Sempozyumu, İstanbul: Değerler Eğitimi Merkezi Yayınları.
- Kahraman, H. ve Akgün, S. (2008). Empati becerileri eğitiminin okul öncesi eğitimin okul öncesi dönemdeki çocukların empati becerilerine ve sorun davranışlarına etkisi. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 15 (1), 15-24.

- Karakaş, H. (2015). Değerler eğitimi etkinliklerinin okul öncesi öğretmenlerine göre değerlendirilmesi: Nitel bir çalışma, *Dünden Bugüne Türkiye'de Beceri, Ahlak ve Değerler Eğitimi Uluslararası Sempozyumu, (16-18 Nisan), Bartın*.
- Kasapoğlu, H. (2013). Okulda değerler eğitimi ve hikayeler. *Millî Eğitim Dergisi, 43(198), 97-109*.
- Katılmış, A., Ekşi, H. ve Öztürk, C. (2011). Efficiency of social studies integrated character education program. *Educational Sciences: Theory and Practice, 11(2), 854-859*.
- Kaya, Y., Günay, R. ve Aydın, H. (2016). Okul öncesi eğitimde drama yöntemi ile işlenen değerler eğitimi derslerinin farkındalık düzeyi üzerindeki etkisi. *Sakarya University Journal of Education. 6(1), 23-37*.
- Kızılcılık, S. ve Erjem, Y. (1994). *Açıklamalı sosyoloji terimler sözlüğü*. Ankara: Atilla Kitabevi.
- Kozikoğlu, İ. (2018). Okul öncesi öğretmenlerinin değerler eğitimine ilişkin tutum ve görüşlerinin incelenmesi. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi, 7(4), 2698-2720*.
- Kulaksızoğlu, A. ve Dilmaç, B. (2000). İnsani değerler eğitimi programı. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi, (12), 199-208*.
- Kuşdil, M. E. ve Kağıtçıbaşı, Ç. (2000). Türk öğretmenlerinin değer yönelimleri ve Schwartz değer kuramı. *Türk Psikolojisi Dergisi, (45), 56-79*.
- Kuzu-Jafari, K. ve Demirel, M. (2019). Okul öncesi öğretmenlerin değerler eğitimi hakkındaki görüşleri. *Uluslararası Erken Çocukluk Eğitimi Çalışmaları Dergisi. 4(1). 13-35*.
- MEB, (1973). *Millî eğitim temel kanunu*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- MEB, (2005). *İlköğretim sosyal bilgiler dersi 4.-5. sınıf öğretim programı ve kılavuzu*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- MEB, (2013). *Okul Öncesi Eğitim Programı*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Memduhoğlu, H. B. ve Yüce, T. (2020). Değerler eğitiminde drama yönteminin uygulanmasına ilişkin nitel bir çözümleme. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi, (51), 116-130*.
- Meydan, A. ve Bahçe, A. (2010). Hayat bilgisi öğretiminde değerlerin kazandırılma düzeylerinin öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi. *Uluslararası Avrupa Sosyal Bilimler Dergisi, 1(1), 20-37*.
- Neslitürk, S. (2013). Anne değerler eğitimi programının 5-6 yaş çocuklarının sosyal beceri düzeyine etkisi (Yayınlanmamış doktora tezi). Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Ogelman, H. G. ve Erten-Sarıkaya, H. (2015). Okul öncesi eğitimi öğretmenlerinin değerler eğitimi konusundaki görüşleri: Denizli ili örneği. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 29, 81-100*.
- Oktay, A. (1999). *Yaşamın sihirli yılları: Okul öncesi dönem*. İstanbul: Epsilon Yayıncılık.

- Özkan-Kılıç, Ö. ve Özbek-Ayaz, C. (2018). 5-6 yaş grubu çocukların değerlere yönelik farkındalık düzeyini arttırmada değerler eğitimi programının etkisi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11(59), 818-824.
- Öztürk, A. (Ed.). (2009). *Sosyal bilgiler eğitimi*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Öztürk-Samur, A. (2011). Değerler eğitimi programının 6 yaş çocuklarının sosyal ve duygusal gelişimlerine etkisi (Yayımlanmamış doktora tezi). Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Pekdoğan, S. ve Korkmaz, H. İ. (2017). Okul öncesi eğitime devam eden 5-6 yaş çocuklarına verilen değerler eğitimine ilişkin öğretmen görüşlerinin incelenmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14(37), 59-72.
- Sapsağlam, Ö. (2015). Anasınıfına devam eden çocuklara uygulanan sosyal değerler eğitimi programının sosyal beceri kazanımına etkisinin incelenmesi (Yayımlanmamış doktora tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Sapsağlam, Ö. (2016). Okul öncesi dönemde karakter ve değerler eğitimi teoriden uygulamaya. E. Ömeroğlu (Editör). Ankara: Pegem Akademi.
- Sapsağlam, Ö. ve Ömeroğlu, E. (2016). Examining the effect of social values education program being applied to nursery school students upon acquiring social skills. *Educational Research and Reviews*, 11(13), 1262-1271.
- Sözkesen, A. (2015). 60-72 aylık çocukların değer eğitiminde öykü temelli yaratıcı drama yönteminin etkisi (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.
- Şen, Ü. (2007). Millî Eğitim Bakanlığının 2005 yılında tavsiye ettiği 100 temel eser yoluyla Türkçe eğitimde değerler öğretimi üzerine bir araştırma (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara.
- Şirin, N., Şafak, M., Yuvacı, Z., Gür, Ç., Koçak, N. ve Koç, N. (2016). Değerler eğitimi programının 6 yaş çocuklarına etkisinin incelenmesi ve öğretmen görüşleri. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. (35), 261-274.
- TDK (2020). Türk dil kurumu sözlüğü. <http://www.tdk.gov.tr>. (Erişim tarihi: 20.10.2020).
- Tanrıverdi, H. ve Erarslan, N. (2015). Okul öncesi çocukların sosyal uyum ve beceri düzeyleri ile değer kazanımları arasındaki ilişki. *KTÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, (9), 9-23.
- Tarkoçin, S., Berktaş, D. ve Uyanık-Balat, G. (2013). Okul öncesi öğretmenlerinin sınıf içi etkinliklerde çocuklarla olan iletişimlerinde kullandıkları değerlerin incelenmesi. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 3(2), 37-49.
- Tuğrul, Atik B. (1992). Anaokulu eğitimi alan ve almayan çocukların ruhsal uyum davranışlarının karşılaştırmalı olarak incelenmesi (Yayımlanmamış doktora tezi). Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Turan, S. ve Aktan, D. (2008). Okul hayatında var olan ve olması düşünülen sosyal değerler. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(2), 227-259.
- Ulusoy, K. (2007). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin tarih ve ahlak eğitimi ilişkisi üzerine görüşleri (Sakarya il Örneği). *Değerler Eğitimi Dergisi*, 5(13), 155-177.

- Uyanık-Balat, G. ve Balaban-Dağal, A. (2011). *Okul öncesi dönemde değerler eğitimi etkinlikleri*. (3. Baskı). Ankara: Kök Yayıncılık.
- Uzun, M. ve Köse, A. (2017). Okul öncesi eğitimde değerler eğitiminin uygulanmasına yönelik öğretmen görüşleri. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(23), 305-338.
- Ünal, S. (2018). Okul Öncesi Eğitiminde Değerler Eğitiminin Değerlendirilmesi. 27. Uluslararası Eğitim Bilimleri Kongresi (Değişen Dünyada Eğitim). Tam metin kitabı. 9-13.
- Üner, E. (2011). Okul öncesi eğitim programındaki 36-72 aylık çocuklara farklılıklara saygı eğitimi kazandırmanın öğretmen görüşleri doğrultusunda değerlendirilmesi (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Erciyes Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Kayseri.
- Yaka, Ş., Yalçın, D. ve Denizli, E. (2014). Okul öncesi eğitimde verilecek öncelikli değerlere ilişkin veli görüşleri. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 12(28), 169-192.
- Yaman, E. (2012). *Değerler eğitimi*. (2.Basım). Ankara: Akçağ Kitabevi.
- Yazar, T. ve Erkuş, S. (2013). Okul öncesi öğretmenlerinin okul öncesi eğitim programındaki değerler eğitimine ilişkin görüşlerinin değerlendirilmesi. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20, 196-211.
- Yazıcı, M. (2014). Değerler ve toplumsal yapıda sosyal değerlerin yeri. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 24(1), 209-223.
- Yeşil, R. ve Aydın, D. (2007). Demokratik değerlerin eğitiminde yöntem ve zamanlama. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11(2), 65-84.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2018). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Akademik ve Mesleki Yayınlar.
- Yılmaz, M. ve Yılmaz, Ö.F. (2017). Sınıf ve okul öncesi öğretmenlerinin değer öğretimine ilişkin görüşleri. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(2), 737-748.
- Yuvacı, Z. (2013). Okulöncesi değer eğitimi uygulayan okullardan seçilen değerlerin ve etkinliklerin incelenmesi (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Dumlupınar Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Kütahya.